نقش هوش معنوی و سبک‌های هویت در پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۷

دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۰۲ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۲۹

شیما کاظمی[۱]، طاهره رمضانی[۲]، سمانه باقریان[۳]، محمدرضا بانشی[۴]، زهره خشنود[۵*]

۱. کارشناسی ارشد روان‌پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران ۲. استادیار پرستاری، گروه روان‌پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران ۳. استادیار پرستاری ، دانشکده پیراپزشکی ، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، خراسان جنوبی، ایران ۴. استاد آمار حیاتی، گروه آمار حیاتی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران ۵. استادیار پرستاری، گروه سلامت جامعه، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

چکیده

مقدمه و هدف: سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان یک ساختار شخصیتی است که در شرایط استرس‌زا به‌عنوان یک منبع مقاومت برای دانشجویان رشته‌های گروه پزشکی محسوب می‌شود. این مطالعه با هدف تعیین نقش هوش معنوی و سبک‌های هویت در پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام گرفت.

روش کار: در این مطالعه توصیفی مقطعی، ۳۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری اطلاعات در این مطالعه، پرسشنامه‌های اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه سرسختی، سبک هویتی و هوش معنوی بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های همبستگی پیرسون، تی مستقل، کروسکال والیس، تحلیل واریانس و رگرسیون خطی استفاده شد.

یافته‌ها: میانگین نمره سرسختی روان‌شناختی در واحدهای پژوهش ۹/۶۸ ± ۴۸/۱۶، هوش معنوی ۱۸/۶۲ ± ۱۰۸/۴۳ و سبک‌های هویتی ۱۵/۹۹ ± ۱۲۸/۰۱ بود. نتایج نشان داد که متغیرهای هوش معنوی و انواع سبک‌های هویتی به‌عنوان متغیر مستقل توان پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی را به‌عنوان متغیر وابسته داشتند ($p<۰/۰۰۱$ ،$r=۰/۴۱$).

نتیجه‌گیری: نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش نشان داد هوش معنوی و سبک‌های هویتی، بر سرسختی روان‌شناختی تأثیر مثبت می‌گذارند. ارتقاء و بهبود هوش معنوی و سبک‌های هویتی، موجب بالا بردن سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان می‌گردد. لذا افزایش سرسختی روان‌شناختی می‌تواند عاملی جهت بهبود سلامت روان دانشجویان گردد.

کلیدواژه‌ها: هوش معنوی، سبک‌های هویتی، سرسختی روان‌شناختی، دانشجویان

* **نویسنده مسئول:** استادیار، دکترای پرستاری، گروه سلامت جامعه، دانشکده پرستاری و مامایی رازی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

ایمیل: Z.khoshnoud@kmu.ac.ir **تلفن:** ۰۳۴۳۱۳۲۵۱۹۶ **نمابر:** ۰۳۴۳۱۳۲۵۲۱۹

[Downloaded from journal.jmu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.25382810.1400.8.1.7.6]

مقدمه

سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان یک ساختار شخصیتی است که با سه مؤلفه‌ی تعهد، کنترل و چالش شناخته می‌شود و در شرایط استرس‌زا به‌عنوان یک منبع مقاومت محسوب می‌شود (۱، ۲). افراد سرسخت، معنا، ارزش، اهمیت و هدفمندی کار خود، خانواده و به‌طورکلی زندگی‌شان را دریافته و معتقدند که می‌توانند روند رویدادهای زندگی را در دست گیرند (۳). سرسختی، ویژگی شخصیتی است که در حفظ سلامت جسمی و روانی افراد در رویارویی با فشارهای زندگی به‌عنوان سپر دفاعی عمل می‌کند و می‌تواند بر نوع نگرش به استرس، مواجهه و کنترل آن تأثیر گذارد (۴).

دانشجویان رشته‌های گروه پزشکی روزانه با استرس شغلی زیادی مواجهه می‌شوند که سلامت روانی و جسمی‌شان را به خطر می‌اندازد و عملکرد تحصیلی آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این شرایط، سرسختی روان‌شناختی مطلوب می‌تواند کمک مؤثری برای تعادل روحی و جسمی آنان باشد. در چنین شرایطی، منبعی که می‌تواند به این مهم کمک کند معنویت است، زیرا می‌تواند آنها را در تجربه‌های معنوی خود و به‌کارگیری آن در حل مسائل و درک ارزش و غنای زندگی یاری دهد (۵).

هوش معنوی به‌عنوان یکی از مفاهیم جدید، دربردارنده نوعی سازگاری و رفتار حل مسئله است که بالاترین سطوح رشد را در حیطه‌های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی و بین فردی در افراد نشان می‌دهد (۶). این هوش به فرد دیدی کلی و معنادار درباره اهداف زندگی، تجارب و رویدادها می‌دهد و او را قادر می‌سازد که شناخت و معرفت خویش را عمق بخشد (۷). این‌گونه به‌نظر می‌رسد که افراد باهوش معنوی زیاد، به شیوه مناسب‌تری با موانع و مشکلات استرس‌زا برخورد کرده، سختی‌های زندگی را بهتر تحمل می‌کنند و به زندگی خود پویایی و حرکت می‌دهند (۸).

یکی دیگر از عوامل فردی در پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی، فرآیند تکاملی هویت و عوامل مؤثر بر آن است. جدیدترین نظریه مربوط به هویت، نظریه سبک‌های هویت، بروزنسکی[1] است که از نظر او هویت افتراق و تمیزی است که فرد بین خود و دیگران می‌گذارد (۹). یک هویت پایدار، نقش مهمی در عزت نفس و ارزیابی خود و دیگران داشته و در عملکرد فرد نسبت به خود و دیگران نقش مهمی دارد (۱۰). بروزنسکی برای مطالعه شباهت و یا تفاوت افراد در شکل‌دهی فرایند هویت سه سبک هویت را شناسایی کرده که شامل سبک هویت اطلاعاتی، سبک هویت هنجاری و سبک هویت سردرگم/اجتنابی می‌باشد. افراد با سبک هویتی اطلاعاتی، دارای راهبردهای مسئله مدار هستند، اهداف شغلی و تحصیلی روشنی دارند و نسبت به اهداف خود متعهد می‌باشند (۱۱). افراد با سبک سردرگم/اجتنابی، از راهبردهای هیجان‌مدار استفاده کرده، از موقعیت تصمیم‌گیری اجتناب می‌کنند، در تصمیم‌گیری خود بیشتر بر مقتضیات و پیامدهای محیطی تأکید دارند و دارای راهبردهای شناختی ناکارآمدی هستند (۱۱). افراد دارای سبک هنجاری، بیشتر نگران برآورده ساختن انتظارات افراد مهم در زندگی خود بوده و خود را در قالب سندهای جمعی مذهب، خانواده و ملیت تعریف می‌کنند (۱۰).

مرور متون نشان می‌دهد که بین سرسختی روان‌شناختی و استرس دانشجویی رابطه معناداری در جهت معکوس وجود دارد (۴)، همچنین دانشجویان با سرسختی روان‌شناختی بالا از راهبردهای مقابله‌ای مثبت‌تری استفاده می‌کنند (۱۲). قاسم پور و همکاران گزارش کردند که با سرسختی روان‌شناختی قوی‌تر، بخشش و امید در دانشجویان بیشتر می‌شود (۱۳). در رابطه با متغیر هوش معنوی، حسینی ثابت و همکاران نیز نشان دادند که هر اندازه هوش معنوی افراد بیشتر باشد میزان استرس ادراک شده کمتری پیش‌بینی می‌شود (۱۴). همچنین صفری و همکاران دریافتند هرچه هوش معنوی و سرسختی بالاتر رود، اشتیاق تحصیلی در دانشجویان افزایش می‌یابد (۱۵). بایزیدی و باقری بیان کردند که بین سبک هویت اطلاعاتی و سرسختی روان‌شناختی رابطه معناداری وجود دارد (۱۶).

با توجه به اهمیت مدیریت روان‌شناختی در افراد، نقش مهم سرسختی روان‌شناختی در زندگی دانشجویان و استرس‌های شغلی زیادی که این گروه از افراد جامعه مواجه می‌شوند که سلامت روانی و جسمانی آنان را به خطر می‌اندازند و عملکرد تحصیلی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد، مطالعه حاضر با هدف بررسی تأثیر نقش هوش معنوی و سبک‌های هویت در پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۷ انجام شد.

روش کار

مطالعه حاضر یک مطالعه توصیفی تحلیلی بود. نمونه‌ها

[1] Berzonsky

[Downloaded from journal.jmu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.25382810.1400.8.1.7.6]

شامل دانشجویان مشغول به تحصیل در رشته‌های علوم پزشکی (پزشکی، دندان‌پزشکی، داروسازی، بهداشت، پرستاری، پیراپزشکی، مامایی و مدیریت) بودند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی وارد مطالعه شدند. تعداد نمونه‌های هر خوشه با در نظر گرفتن درصد دانشجویان آن رشته نسبت به کل دانشجویان محاسبه شد. معیار ورود به مطالعه، برخورداری از سلامت جسمی و روانی به‌صورت خود اظهاری و معیار خروج، تکمیل پرسشنامه به‌صورت ناقص بود. جهت محاسبه حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده و حجم نمونه ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شد. ابزار گردآوری اطلاعات شامل چهار پرسشنامه بود.

پرسشنامه اول شامل اطلاعات دموگرافیک (سن، جنس، وضعیت تأهل، رشته و مقطع تحصیلی) بود.

پرسشنامه دوم، پرسشنامه سرسختی اهواز بود. این مقیاس توسط کیومرثی و همکاران (۱۳۷۷) در اهواز روی یک نمونه ۵۲۳ نفری از دانشجویان ساخته و سرسختی را مورد سنجش قرار می‌دهد. ابزار مذکور دارای ۲۷ گویه بود. شیوه نمره‌گذاری به این صورت بود که آزمودنی‌ها بر اساس طیف لیکرت ۴ گزینه‌ای (هرگز، به‌ندرت، گاهی اوقات، اغلب اوقات) به سؤالات پاسخ گفته و پاسخ‌ها بر اساس مقادیر ۰، ۱، ۲ و ۳ نمره‌گذاری شدند. گویه‌های ۶، ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۷ و ۲۱ که دارای بار عاملی منفی بودند به شیوه معکوس نمره‌گذاری شدند. به‌دست‌آوردن نمره بالا در این پرسشنامه، نشان‌دهنده سرسختی روان‌شناختی بالا در فرد بود. روایی و پایایی پرسشنامه توسط کیومرثی و همکاران با استفاده از دو روش بازآزمایی و همسانی درونی انجام شد. برای سنجش روایی محتوا از روش اعتبار ملاکی همزمان و روایی سازه استفاده شد و برای سنجش پایایی، ضریب همبستگی میان آزمون و باز آزمون، در آزمودنی‌های دختر و پسر به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۸۵ و ۰/۸۴ گزارش شد. برای سنجش همسانی درونی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که برای کل آزمودنی‌ها ۰/۷۶ برای آزمودنی‌های دختر ۰/۷۶ و برای آزمودنی‌های پسر ۰/۷۶ بود (۱۷). با توجه به اینکه پرسشنامه مرجع نمره‌بندی و نقطه برش نداشت، طیف نمره ۰ تا ۸۱ و حد وسط پرسشنامه ۴۰/۵ در نظر گرفته شد.

پرسشنامه سوم، پرسشنامه سبک هویتی بروزنسکی بود که با هدف بررسی رابطه بین سبک‌های هویت در سال ۱۹۹۲ توسط برزونسکی طراحی گردیده‌ست. این ابزار، یک مقیاس ۴۰ سؤالی و شامل ابعاد اطلاعاتی (۱۱ سؤال)، هنجاری (۹ سؤال)، اجتناب (۱۰ سؤال) و تعهد (۱۰ سؤال) است. پاسخ آزمودنی‌ها به سؤالات به شکل طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (کاملا مخالف تا حدودی مخالف، مطمئن نیستم تا حدودی موافق، کاملا موافق) با نمره‌گذاری ۱ تا ۵ می‌باشد. نمره‌گذاری پرسشنامه سبک هویتی به این صورت است که بیشترین امتیاز این پرسشنامه ۲۰۰ و کمترین امتیاز آن ۴۰ می‌باشد که نمره بالاتر نشان‌دهنده سبک هویتی قویتر در هرکدام از ابعاد مذکور می‌باشد. قابل ذکر است که نمره‌گذاری سؤالات ۹، ۱۱، ۱۴ و ۲۰ به‌صورت معکوس بود. پایایی این پرسشنامه با محاسبه همبستگی درونی و ضریب آلفای کرونباخ سنجیده شد که در زیر مقیاس اطلاعاتی ۰/۶۲، زیر مقیاس هنجاری ۰/۶۶ و زیر مقیاس اجتنابی ۰/۷۳ گزارش شده‌است (۱۸). با توجه به اینکه پرسشنامه در نمره‌دهی نقطه برش نداشت جهت گزارش و تحلیل داده‌ها حد وسط پرسشنامه، نمره ۸۰ در نظر گرفته شد.

پرسشنامه چهارم، پرسشنامه هوش معنوی عبدالله زاده بود. این ابزار در ایران با توجه به ویژگی‌های فرهنگی جامعه، تدوین و سپس اعتبارسنجی شده‌است. این ابزار شامل ۲۹ سؤال و دارای دو زیر مؤلفه درک و ارتباط با سرچشمه هستی (۱۲ سؤال) و زندگی معنوی با اتکاء به هسته درونی (۱۷ سؤال) بود. این آزمون به روش لیکرت روی گستره ۱ تا ۵ (کاملا مخالفم، مخالفم تا حدودی، موافقم و کاملا موافقم)، نمره‌گذاری شد. دامنه نمرات پرسشنامه، ۲۹ تا ۱۴۵ بود (۲۲). روایی و پایایی ابزار توسط عبدالله زاده و همکاران (۱۳۸۷) انجام شد. در محاسبه پایایی، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شد. برای بررسی روایی محتوا و صوری نیز پرسش‌ها با نظر متخصصان تأیید شد (۱۹). با توجه به اینکه پرسشنامه در نمره‌دهی نقطه برش نداشت جهت گزارش و تحلیل داده‌ها حد وسط پرسشنامه نمره ۵۸ در نظر گرفته شد.

برای انجام مطالعه، محقق پس از اخذ مجوز از مراکز مربوطه به محیط پژوهش مراجعه و رضایت آگاهانه کتبی از نمونه‌های پژوهش اخذ شد. سپس اقدام به توزیع پرسشنامه‌ها نمود. به نمونه‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات شخصی‌شان محرمانه می‌ماند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ استفاده شد. جهت توصیف خصوصیات دموگرافیک و زمینه‌ای واحدهای پژوهش از آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار) استفاده شد. جهت تعیین ارتباط بین هوش معنوی و سبک‌های هویتی با سرسختی

[Downloaded from journal.jmu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.25382810.1400.8.1.7.6]

روان‌شناختی و متغیرهای دموگرافیک از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون تی مستقل و جهت تعیین توان پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی توسط هوش معنوی و سبک‌های هویتی از رگرسیون خطی با روش پس‌روی استفاده شد.

نتایج

میانگین سن دانشجویان ۳/۸۰ ± ۲۲/۲۸ سال بود. اکثریت دانشجویان در پژوهش حاضر زن (۶۴/۳۰٪) و مجرد (۸۶/۹۰٪) بودند. بیشترین تعداد نمونه‌ها دانشجویان پزشکی (۲۷/۱۰٪) بودند. ۶۹٪/۷۰ از نمونه‌ها بومی استان کرمان و ۵۱٪/۵۰ ساکن منزل شخصی بودند. بین سن، جنس و وضعیت تأهل و میانگین نمره هوش معنوی، سرسختی روان‌شناختی و سبک‌های هویتی، رابطه معناداری وجود نداشت (p>۰/۰۵). نتایج آزمون تحلیل واریانس و t مستقل به ترتیب نشان داد میانگین نمره هوش معنوی برحسب رشته تحصیلی و وضعیت مسکن تفاوت معناداری دارد (p<۰/۰۵). برای متغیر محل زندگی تفاوت معناداری مشاهده نشد اما دانشجویان بومی نسبت به غیر بومی‌ها هوش معنوی بالاتری داشتند. همچنین طبق نتایج آزمون t مستقل دانشجویان ساکن منزل شخصی نسبت به دانشجویان خوابگاهی هوش معنوی بالاتری داشتند (p<۰/۰۵). نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان داد دانشجویان رشته بهداشت به‌طور معناداری هوش معنوی بالاتری نسبت به دانشجویان پرستاری داشتند (p<۰/۰۵). بر اساس نتایج آزمون تحلیل واریانس میانگین نمره سرسختی روان‌شناختی و سبک‌های هویت تنها برحسب متغیر مقطع تحصیلی تفاوت معناداری داشت. با توجه به آزمون تعقیبی بونفرونی دانشجویان مقطع ارشد به‌طور معناداری نمره سرسختی روان‌شناختی بالاتری نسبت به دانشجویان کارشناسی داشتند (p<۰/۰۵). همچنین طبق نتایج آزمون تحلیل واریانس میانگین نمره سبک‌های هویتی فقط برحسب مقطع تحصیلی تفاوت معناداری داشت. آزمون تعقیبی توکی نشان داد نمره سبک‌های هویتی در دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد بیشتر از دانشجویان کارشناسی بود (p<۰/۰۵) (جدول۱).

جدول۱. میانگین نمره سبک‌های هویتی، سرسختی روان‌شناختی و هوش معنوی برحسب متغیرهای دموگرافیک در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۷

متغیر		سبک‌های هویتی	سرسختی روانشناختی	هوش معنوی
		انحراف معیار ±میانگین	انحراف معیار ±میانگین	انحراف معیار ±میانگین
رشته تحصیلی	بهداشت	۱۲۸/۴۱±۱۴/۱۰	۴۸/۲۸±۹/۱۰	۱۱۵/۸۵±۱۶/۰۶*
	پرستاری	۱۲۶/۷۸±۱۹/۵۴	۴۵/۸۱±۱۱/۱۱	۱۰۴/۰۰±۲۱/۵۷
	پزشکی	۱۲۷/۴۷±۱۶/۸۴	۴۹/۲۱±۸/۷۹	۱۰۷/۷۴±۱۸/۸۱
	پیراپزشکی	۱۲۴/۵۲±۱۲/۸۲	۴۶/۲۶±۱۱/۵۴	۱۰۶/۶۴±۱۸/۵۱
	داروسازی	۱۳۰/۸۸±۱۷/۳۶	۴۸/۳۵±۷/۷۶	۱۰۶/۰۲±۱۹/۶۴
	دندان پزشکی	۱۳۰/۱۵±۱۲/۵۱	۴۹/۴۸±۸/۸۴	۱۰۹/۲۵±۱۵/۸۸
	مامایی	۱۲۷/۱۴±۲۱/۱۰	۴۷/۶۴±۶/۷۸	۱۱۰/۷۸±۱۷/۷۰
	مدیریت	۱۳۵/۳۸±۱۲/۸۲	۵۳/۷۵±۶/۹۶	۱۱۰/۸۸±۱۴/۵۸
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۱۲۶/۰۶±۱۵/۰۲	۴۶/۹۳±۱۰/۵۳	۱۰۸/۷۹±۱۷/۷۶
	کارشناسی‌ارشد	۱۳۸/۰۰±۲۱/۶۹*	۵۴/۵۴±۱۱/۳۰*	۱۱۹/۸۲±۳۲/۰۴
	دکتری	۱۲۸/۹۵±۱۶/۲۳	۴۸/۹۷±۸/۷۱	۱۰۷/۵۷±۱۸/۴۵
وضعیت مسکن	خوابگاه	۱۲۷/۹۲±۱۵/۹۸	۴۷/۷۸±۹/۸۱	۱۰۵/۷۷±۱۸/۷۷
	منزل شخصی	۱۲۸/۱۰±۱۶/۰۴	۴۸/۵۳±۹/۵۷	۱۱۰/۹۴±۱۸/۱۷*

*p< ۰/۰۵

میانگین نمره سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان پژوهش حاضر ۹/۶۸±۴۸/۱۶ که از حد وسط نمرات پرسشنامه بیشتر بود. حداقل نمره سرسختی روان‌شناختی ۱۳ و حداکثر نمره آن ۷۴ بود. همچنین میانگین نمره هوش معنوی در دانشجویان پژوهش حاضر ۱۸/۶۲±۱۰۸/۴۳ بود که از حد وسط نمرات پرسشنامه کمتر بود. حداقل نمره هوش معنوی ۲۹ و

[Downloaded from journal.jmu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.25382810.1400.8.1.7.6]

حداکثر نمره آن ۱۴۵ بود. میانگین نمره کل سبک‌های هویتی در دانشجویان پژوهش حاضر ۱۵/۹۹± ۱۲۸/۰۱ بود که بالاتر از حد وسط نمرات پرسشنامه بود. همچنین بیشترین میانگین نمره‌ها مربوط به بعدهای سبک هویت مربوط به ابعاد اطلاعاتی ۶/۱۶±۳۵/۸۵ و تعهد ۷/۰۲±۳۴/۴۴ بود. نمرات ابعاد اطلاعاتی، هنجاری و تعهد در متغیر سبک هویت با هوش معنوی ارتباط مستقیم و معناداری داشتند (p<۰/۰۵)، به‌عبارتی با افزایش ابعاد اطلاعاتی، هنجاری و تعهد در متغیر سبک هویت، هوش معنوی افزایش می‌یافت و بالعکس. از این میان، بعد اجتنابی در متغیر سبک هویت با هوش معنوی ارتباط معکوس و معناداری داشت (p<۰/۰۵). بدین معنا که با افزایش بعد اجتنابی در متغیر سبک هویت، هوش معنوی کاهش یافت و بالعکس. نمره کل سبک‌های هویتی نیز با هوش معنوی ارتباط مستقیم و معناداری داشت (p<۰/۰۵) (جدول۲).

جدول ۲. ارتباط بین هوش معنوی و ابعاد سبک هویتی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۷

متغیر	هوش معنوی	
	ضریب همبستگی پیرسون	p-value
بعد اطلاعاتی	۰/۳۳	<۰/۰۰۱
بعد هنجاری	۰/۲۹	<۰/۰۰۱
بعد اجتنابی	-۰/۲۱	<۰/۰۰۱
بعد تعهد	۰/۶۰	<۰/۰۰۱
نمره کل سبک هویتی	۰/۳۹	<۰/۰۰۱

نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد نمرات ابعاد اطلاعاتی، هنجاری و تعهد در متغیر سبک هویتی با سرسختی روان‌شناختی ارتباط مستقیم و معناداری داشت (p<۰/۰۵)؛ به‌عبارتی با افزایش ابعاد اطلاعاتی، هنجاری و تعهد در متغیر سبک هویت، سرسختی روان‌شناختی افزایش یافت و بالعکس. همچنین، بعد اجتنابی در متغیر سبک هویت با سرسختی روان‌شناختی ارتباط معکوس و معناداری داشت (p<۰/۰۵)؛ بدین معنا که با افزایش بعد اجتنابی در متغیر سبک هویت، سرسختی روان‌شناختی کاهش یافت و بالعکس. طبق نتایج این آزمون ضریب همبستگی پیرسون نمره کل هوش معنوی نیز با سرسختی روان‌شناختی ارتباط مستقیم و معناداری داشت (p<۰/۰۵) (جدول۳).

جدول۳. ارتباط بین هوش معنوی و ابعاد سبک‌های هویتی با سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۷

متغیر	سرسختی روان‌شناختی	
	ضریب همبستگی پیرسون	p-value
بعد اطلاعاتی	۰/۴۴	<۰/۰۰۱
بعد هنجاری	۰/۴۲	<۰/۰۰۱
بعد اجتنابی	-۰/۲۲	<۰/۰۰۱
بعد تعهد	۰/۶۳	<۰/۰۰۱
نمره کل سبک هویتی	۰/۴۹	<۰/۰۰۱
نمره کل هوش معنوی	۰/۳۹	<۰/۰۰۱

[Downloaded from journal.jmu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.25382810.1400.8.1.7.6]

جهت تعیین توان پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی توسط هوش معنوی و سبک‌های هویتی به‌وسیله رگرسیون خطی، متغیرهای هوش معنوی و انواع سبک‌های هویتی به‌عنوان متغیر مستقل و سرسختی روان‌شناسی به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته‌شد. با توجه به نتایج جدول تنها انواع سبک‌های هویتی اطلاعات، هنجاری و تعهد به‌طور معناداری توان پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی را داشتند. به‌عبارتی متغیرهای سبک‌های هویتی اطلاعاتی، هنجاری و تعهد ۴۱/۶٪ از تغییرات سرسختی روان‌شناختی را تبیین می‌کنند. به‌عبارت دیگر با افزایش یک نمره در هر یک از سبک‌های هویتی اطلاعاتی، هنجاری و تعهد به ترتیب ۰/۱۸، ۰/۱۸ و ۰/۷۲ نمره سرسختی روان‌شناختی افزایش می‌یابد (جدول ۴).

جدول ٤. پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی توسط هوش معنوی و ابعاد سبک‌های هویتی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۷

متغیرهای پیش‌بینی کننده	B	SE	Confidence Interval	p-value	Adjusted R Square	F	p-value
بعد اطلاعاتی	۰/۱۸	۰/۰۸	۰/۰۳ −۰/۳۳	۰/۰۲			
بعد هنجاری	۰/۱۸	۰/۰۸	۰/۰۱ −۰/۳۵	۰/۰۳	۰/۴۱	۹۷/۱۴	<۰/۰۰۱
بعد تعهد	۰/۷۲	۰/۰۶	۰/۵۹ −۰/۸۴	< ۰/۰۰۱			

بحث

مطالعه حاضر با هدف تعیین نقش هوش معنوی و سبک‌های هویتی در پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال ۱۳۹۷ انجام گرفت. نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش حاضر نشان داد که تنها انواع سبک‌های هویتی اطلاعاتی، هنجاری و تعهد به‌طور معناداری توان پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی را داشتند. به‌عبارت دیگر با افزایش نمره در هر یک از سبک‌های هویتی اطلاعاتی، هنجاری و تعهد نمره سرسختی روان‌شناختی افزایش می‌یابد. در مطالعه حاضر میانگین نمره هوش معنوی در دانشجویان پژوهش حاضر پایین‌تر از حد وسط بود؛ اما مطالعه امام قلیان و همکاران، نشان داد که نمونه‌های مورد بررسی در این مطالعه، هوش معنوی متوسط به بالایی داشتند (۲۰).

مطالعه رئیسی و همکاران نیز نشان داد نمره هوش معنوی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم بالاتر از حد متوسط بود (۲۱). بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از مطالعه حاضر، میانگین نمره کل سبک‌های هویتی در دانشجویان پژوهش حاضر بالاتر از حد وسط بود. همچنین بیشترین میانگین نمره‌ها مربوط به بعدهای اطلاعاتی و تعهد بود. نتایج مطالعه حبیب‌زاده و همکاران نشان داد که بیشترین میانگین نمره در میان ابعاد سبک‌های هویتی، مربوط به بعدهای هنجاری و اجتنابی بود (۲۲). این مطالعه با مطالعه حاضر ناهمسو بود. از دلایل ناهمسو بودن می‌توان به تفاوت در حجم نمونه‌ها و تفاوت در جوامع آماری مورد مطالعه در دو مطالعه، اشاره کرد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که میانگین نمره سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان پژوهش حاضر بالاتر از حد وسط بود. نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعه پردجانی و همکاران همسو بود (۴).

در بررسی ارتباط بین متغیر سبک هویت با سرسختی روان‌شناختی نتایج مطالعه حاضر نشان داد که نمرات ابعاد اطلاعاتی، هنجاری و تعهد در سبک هویت با سرسختی روان‌شناختی ارتباط مستقیم و معناداری داشت. به‌عبارتی با افزایش ابعاد اطلاعاتی، هنجاری و تعهد، سرسختی روان‌شناختی افزایش می‌یافت. از این میان، بعد اجتنابی با سرسختی روان‌شناختی ارتباط معکوس و معناداری داشت. بدین معنا که با افزایش بعد اجتنابی، سرسختی روان‌شناختی کاهش می‌یافت. نمره کل هوش معنوی نیز با سرسختی روان‌شناختی ارتباط مستقیم و معناداری داشت. نتایج مطالعات شهسواران و همکاران (۲۳)، اکبری‌زاده و همکاران (۲۴) نشان داد که هوش معنوی با سرسختی روان‌شناختی رابطه مثبت و معنادار دارد و به‌طور مستقیم بر آن تأثیرگذار است. نتایج به‌دست‌آمده از مطالعه حاضر نشان داد که میان سن و میانگین نمره سرسختی روان‌شناختی رابطه معناداری وجود نداشت. میانگین نمره سرسختی روان‌شناختی تنها برحسب متغیر مقطع تحصیلی تفاوت معناداری داشت. دانشجویان مقطع ارشد به‌طور معناداری نمره سرسختی روان‌شناختی بالاتری نسبت به دانشجویان کارشناسی داشتند. با توجه به نتایج فوق می‌توان این‌گونه بیان کرد که دانشجویان مقطع بالاتر از کارشناسی، به‌دلیل رویارویی با مشکلات و

[Downloaded from journal.jmu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.25382810.1400.8.1.7.6]

شرایط خاص محیط تحصیل و گذراندن استرس‌ها و تنش‌های موجود در آن و آشنایی بیشتر با این محیط، نسبت به دانشجویان کارشناسی، خصوصاً دانشجویان ترم‌های اول که هنوز با محیط و شرایط تحصیل سازگار نشده‌اند، سرسختی روان‌شناختی بالاتری دارند. طبق نتایج مطالعه حاضر در بررسی رگرسیون خطی، تنها انواع سبک‌های هویتی اطلاعات، هنجاری و تعهد به‌طور معناداری توان پیش‌بینی سرسختی روان‌شناختی را داشتند. به‌عبارتی متغیرهای سبک‌های هویتی اطلاعاتی، هنجاری و تعهد ۴۱/۶٪ از تغییرات سرسختی روان‌شناختی را تبیین می‌کنند. به‌عبارت دیگر با افزایش نمره هر یک از سبک‌های هویتی اطلاعاتی، هنجاری و تعهد نمره سرسختی روان‌شناختی افزایش می‌یابد. باید این نکته را خاطر نشان کرد که در جستجوهای انجام شده، مطالعه بیشتری که به بررسی این هدف پرداخته باشد، یافت نشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج مطالعه حاضر، ارتباط و هماهنگی هر سه متغیر هوش معنوی، سبک هویت و سرسختی روان‌شناختی بیانگر آن است که با ارتقاء هوش معنوی و بهبود سبک‌های هویتی می‌توان ویژگی سرسختی را در دانشجویان افزایش داد. شکل‌گیری هویت می‌تواند با افزایش ترم تحصیلی دانشجویان در دوره آموزشی تحت تأثیر قرار گیرد. این موضوع یادآور این نکته است که پرورش دانشجویانی که از صلاحیت‌های اخلاقی، مسئولیت‌پذیری، جستجوگری، مهارت‌های تصمیم‌گیری و سازگارانه باشند درگرو رشد هویتی و توجه به شکل‌گیری آن است. با توجه به تأثیر هوش معنوی بر هویت فرد، ارتقاء هویت فردی می‌تواند بر زندگی فردی و اجتماعی وی نیز تأثیر مثبت بگذارد و سرسختی روان‌شناختی را در این افراد بکاهد. از سویی دیگر زمانی که فرد از هوش معنوی و هویت مستقل و محکمی برخوردار باشد، سرسختی روان‌شناختی او نیز بالاتر خواهد بود و در مواجهه با مشکلات و فشارها بهتر و دقیق‌تر عمل خواهد کرد. از آنجایی‌که دانشجویان آینده‌ساز آن جامعه هستند، مدیران و مسئولان کشوری با تمرکز بر این امر می‌توانند افراد بهتری برای آینده جامعه تربیت نمایند و پرورش دهند. همچنین مطالعات بعدی با تمرکز بر اجرای مداخلاتی با هدف بهبود هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی جوانان و نوجوانان انجام شود.

تشکر و قدردانی

مطالعه حاضر مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با کد اخلاق به شماره IR.KMU.REC.1398.056 از کمیته اخلاق معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام شد. نویسندگان مقاله از همکاری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان جهت شرکت در مطالعه تشکر و قدردانی می‌نمایند.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافعی بین نویسندگان پژوهش حاضر وجود ندارد.

References

1. Maddi SR, Khoshaba DM. Hardiness and mental health. Journal of Personality Assessment. 1994;63(2):265-74.
2. Sadri Damirchi E, Karimaianpoor G, Jalilan S. Prediction of academic buoyancy based on perception of learning environment and psychological hardiness in medical sciences student. Education Strategies in Medical Sciences. 2017;10(5):364-74. (in Persian)
3. Faiz A, Neshat Doost H, Naeli H. Investigating the relationship between psychological hardiness and coping methods with stress. Journal of Psychology. 2012;3(20):303-15. (in Persian)
4. Pordanjani TR, Ebrahimi AM, Doostkam Z. Religious attitudes and psychological hardiness as predictors of stress in students' life. Journal of Research on Religion & Health. 2018;4(4):21-32.
5. Bagheri F, Akbarizadeh F, Hatami H. The relationship between spiritual intelligence and happiness on the nurse staffs of the Fatemeh Zahra hospital and Bentolhoda institute of Boushehr city. Iranian South Medical Journal. 2011;14(4):256-63. (in Persian)
6. Zohar D. Spiritual Intelligence: The ultimate intelligence: Bloomsbury publishing. 2012;1-336.
7. Jafari A, Hesampour F. Predicting life satisfaction based on spiritual intelligence and psychological capital in older people. Iranian Journal of Ageing. 2017;12(1):90-103. (in Persian)
8. Wijekoon CN, Amaratunge H, de Silva Y, Senanayake S, Jayawardane P, Senarath U. Emotional intelligence and academic performance

[Downloaded from journal.jmu.ac.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.25382810.1400.8.1.7.6]

of medical undergraduates: a cross-sectional study in a selected university in Sri Lanka. BMC Medical Education. 2017;17(1):176.
9. Berzonsky MD. Identity formation: The role of identity processing style and cognitive processes. Personality and Individual Differences. 2008;44(3):645-55.
10. Berzonsky MD, Ferrari JR. A diffuse-avoidant identity processing style: Strategic avoidance or self-confusion? Identity: An International Journal of Theory and Research. 2009;9(2):145-58.
11. Berzonsky MD, Soenens B, Luyckx K, Smits I, Papini DR, Goossens L. Development and validation of the revised Identity Style Inventory (ISI-5): Factor structure, reliability, and validity. Psychological Assessment. 2013;25(3):893.
12. Banatehrani Z, Nemattavousi M. The relationship between hardiness and coping styles: The Mediating Role of Self-esteem. 2020;16(63): 251-62. (in Persian)
13. Zahed babelan A, Ghasempour A, Hasanzade S. The role of forgiveness and psychological hardiness in prediction of hope. Knowledge and Research in Applied Psychology. 2011; 12 (45):12-9.
14. Hosseinsabet F, Ataei H. The relationship between spiritual intelligence and patience and perceived stress in undergraduate students. Journal of Reaserch on Religion & Health. 2016;2(1):26-33. (in Persian)
15. Safari H, Jenaabadi H, Salmabadi M, Abasi A. Prediction of academic aspiration based on spiritual intelligence and tenacity. Education Strategies in Medical Sciences. 2016;8(6):7-12.
16. Bayazidi S, Ghaderi D. Survey the relationship between identity style and hardiness in student. Annals of Biological Research. 2012; 3 (4):1794-7.
17. Kiamarsi A, najarian B, mehrabizadeh honarmand M. Hardness scale measurement structure and validation. Journal of Psychology. 1998;2(3):16-23.
18. White JM, Wampler RS, Winn KI. The identity style inventory: A revision with a sixth-grade reading level (ISI-6G). Journal of Adolescent Research. 1998;13(2):223-45.
19. Abdollahzadeh H, Kashmiri M, Arab Ameri F. Construction and standardization of spiritual intelligence questionnaire. Published Psychometric, Tehran; 2007;1-19.
20. Emamgholian FMM, Hosseinabadi-Farahani MJ, Keshavarz M. Spiritual intelligence and its influencing factors in nursing students:a cross-sectional study. Islam and Health Journal. 2015; 2(2):16-22. (in Persian)
21. Raisi M, Ahmari Tehran H, Heidari S, Jafarbegloo E, Abedini Z, Bathaie SA. Relationship between spiritual intelligence, happiness and academic achievement in students of Qom university of medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education. 2013;13(5):431-40.(in Persian)
22. Habibzadeh A, Khazaili M, Assarnia A. The relationship of identity styles and attitude toward delinquency with delinquent behavior of adolescents. Journal of Practice in Clinical Psychology. 2016;4(3):145-50.
23. Shahsavarn R, Ghaffari M, Makhtoum Nejhad R. Mediating role of psychological hardiness and perceived social support on the relationship between spiritual intelligence and happiness in the elderly women. Journal of Gerontology. 2018;3(1):11-21. (in Persian)
24. Akbarizadeh F, Jahanpour F, Hajivandi A. The relationship of general health, hardiness and spiritual intelligence relationship in iranian nurses. Iranian Journal of Psychiatry. 2013;8(4):165-7. (in Persian)

[Downloaded from journal.jmu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.25382810.1400.8.1.7.6]

The Role of Spiritual Intelligence and Identity Styles in Predicting Psychological Hardiness of Students of Kerman University of Medical Sciences in 2018

Received: 22 Mar 2021 Accepted: 19 Jun 2021

Shima Kazemi[1], Tahereh Ramezani[2], Samaneh Bagherian[3], Mohammadreza Baneshi[4], Zohreh Khoshnood[5*]

1. M.Sc Student of Psychiatric Nursing, Razi School of Nursing and Midwifery, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran 2. Ph.D in Nursing, Assistant Professor and Faculty Member, Razi School of Nursing and Midwifery, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran 3. Ph.D in Nursing, Assistant Professor and Faculty Member, Paramedical School, Birjand University of Medical Sciences, South Khorasan, Iran 4. PhD in Biostatistics, professor of Biostatistics at Department of Biostatistics and Epidemiology, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran 5. Assistant Professor, Razi School of Nursing and Midwifery, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

Abstract

Introduction: Psychological hardiness is a personality structure that is considered as a source of resistance to medical students in stressful situations. The aim of this study was to determine the role of spiritual intelligence and identity styles in predicting psychological hardiness of students of Kerman University of Medical Sciences.

Materials and Methods: In this cross-sectional descriptive study, 300 students of Kerman University of Medical Sciences included in the study by random cluster sampling. Data collection instruments in this study were demographic information questionnaire, hardiness questionnaire, identity style and spiritual intelligence. Pearson correlation, independent t-test, Kruskal-Wallis, analysis of variance and linear regression were used to analyze the data.

Results: The mean score of psychological hardiness in research units was 48.16±9.68, spiritual intelligence was 10.43±18.62 and identity styles were 128.01±15.99. The results showed that the variables of spiritual intelligence and types of identity styles as independent variables had the predictability of psychological toughness as a dependent variable ($r = 0.41$, $p<0.001$).

Conclusion: The results of this study showed that spiritual intelligence and identity styles have a positive effect on psychological hardiness. Promoting and improving spiritual intelligence and identity styles increases students' psychological hardiness. Therefore, increasing psychological hardiness can be a factor to improve students' mental health.

Keywords: Spiritual Intelligence, Identity Styles, Psychological Hardiness, Students

***Corresponding Author:** Assistant Professor, Razi School of Nursing and Midwifery, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

Email: Z.khoshnoud@kmu.ac.ir **Tel:** +983431325196 **Fax:** +983431325219

[Downloaded from journal.jmu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.25382810.1400.8.1.7.6]